

REUNIUNEA MESERIAȘILOR ROMÂNI DIN TURDA ÎN SLUJBA IDEALULUI NAȚIONAL

O preocupare importantă a generației Marii Uniri a fost consolidarea statului național unitar și în planul structurilor sociale. Românii, mai ales în Transilvania, aveau de recuperat un zdrobitor decalaj în ceea ce privește clasa mijlocie a orașenilor și meseriașilor care, datorită condițiilor istorice cunoscute, proveneau în cea mai mare parte din rândul elementelor neromânești.

Promovarea meseriilor în rândul populației românești din Transilvania era considerată de majoritatea intelectualilor și personalităților politice românești ca un mijloc de a crea în centrele urbane o burghezie industrială românească care în concepția lor constituia legătura între clasa agricolă și clasa intelectualilor. În vederea realizării acestui scop s-a desfășurat o rodnică activitate pentru îmbrățișarea meseriilor de către românii transilvăneni. Bartolomeiu Baiulescu arăta că: “Prin aceasta facem un serviciu însemnat nu numai indivizilor respectivi, asigurând multor români pâinea cea de toate zilele, dar ne creăm și o burghezie, creăm factori, cari să ne arate orașe românești, creăm o clasă mijlocie, creăm sucursale comercianților români, creăm puterea țării”¹.

Crearea **Reuniunilor de meseriași români** constituia unul dintre mijloacele care promovau dezvoltarea și răspândirea în sânul populației românești a meseriilor. Totodată **Reuniunile** au avut și un rol important în dezvoltarea spirituală și pregătirea pentru viață a tinerilor meseriași români. Le-au întărit simțul de colegialitate și de ajutorare reciprocă, le-au cultivat sentimentul național.

Maghiarizarea copiilor de țărani români, după 1848, veniți la oraș cu dorința de a învăța o meserie, de către meseriașii unguri, prin interzicerea portului românesc și a folosirii limbii române, iar apoi ca o condiție a promovării, “lepădarea de legea românească”, a determinat constituirea în orașele din Ardeal a **Reuniunilor de meseriași** care aveau ca menire și ocrotirea și creșterea în limba și legea românească a acestor băieți de țărani români². Propunerea aceasta a venit din partea poetului Andrei Mureșanu, autorul la 1848 a imnului național “Deșteaptă-te române”. Scopul acestor **Reuniuni** a fost de a cultiva între membrii săi spiritul de solidaritate în domeniul cultural, economic și național; de a cultiva limba și a păstra credința strămoșească iar ca scop suprem, protejarea ucenicilor și calfelor române angajați la patroni străini³.

Înființarea în anul 1883 la Turda a **Reuniunii meseriașilor români** sub îndrumarea dr. Ioan Rațiu în calitate de președinte și a învățătorului Alexandru Gaia secretar, s-a încercat ocrotirea ucenicilor și calfelor române plasate la patroni străini⁴.

Primii meseriași români tolerați în Turda au fost morarii. Din matricolele vechi s-a aflat că toți morarii din Turda și împrejurimi au fost români⁵. În general românii nu-și prea dădeau copiii la oraș; puținii tineri români care intrau la un maestru străin în

¹ B. Baiulescu, *Despre unele mijloace care ar putea ameliora starea materială a poporului român, în Transilvania*, nr. 19, 1 octombrie, 1875, p. 215-218; E. Glodariu, N. Cordoș, *Reuniunea sodalilor români din Cluj*, în *ActaMN*, X, 1973, p. 391.

² *Tribuna noastră*, Cluj, 20 septembrie 1936, p. 2.

³ *Ibidem*.

⁴ *Tribuna noastră*, 23 februarie 1936, p. 2.

⁵ *Turda*, 22 august 1922, p. 3.

Turda erau batjocoriți pentru originea lor, apoi ajungând calfe, pentru a scăpa de ocară se maghiarizau sau germanizau⁶.

Dr. Augustin Rațiu la o ședință a **Reuniunii meseriașilor români din Turda** arăta că Reuniunea de meseriași români din Turda și Reuniunile femeilor române își datorau existența marelui bard național Andrei Mureșanu. În amintirile referitoare la căsătoria sa, Emilia Rațiu consemna: "Când am plecat cu iubitul meu soț, dr. Ioan Rațiu, din Brașov la Turda mi-am luat rămas bun de la toți prietenii și cunoscuții. Între alții a fost și bătrânul Andrei Mureșanu. Tot acolo se afla și Iacob Mureșanu care a ținut un inimos cuvânt de adio prin care îmi lega de suflet: să faceți o școală centrală în care să se crească în spirit românesc atât copiii din Turda cât și cei din scaunul Arieșului care au început a se înstrăina. Faceți în Turda o societate de lectură a femeilor române... Iar pentru a nu înstrăina copiii de la țară, care vin la meserii, să înființați și o Reuniune de meseriași în care să mențineți trează conștiința națională"⁷.

Dr. Ioan Rațiu a redactat în 1883 statutele **Reuniunii meseriașilor români din Turda** pe care le-a înaintat spre aprobare guvernului maghiar care le-a respins. Reuniunea și-a continuat activitatea până în 1892 când în urma actelor de vandalism de la Turda determinate de întoarcerea lui Ioan Rațiu de la Viena unde a prezentat "Memorandul", Reuniunea a rămas fără conducător, dr. Ioan Rațiu mutându-se la Sibiu⁸.

În anul 1901 **Reuniunea meseriașilor români din Turda** s-a reorganizat sub conducerea dr. Eugen Pătăceanu ca președinte și Simion Poruțiu, fostul secretar personal al dr. Ioan Rațiu.

În 1914 s-au redactat statutele Reuniunii de către noua conducere, Gheorghe Popescu în calitate de președinte și dr. Augustin Rațiu secretar, respinse de către guvernul maghiar prin adresa nr. 9647/1914⁹.

În timpul primului război mondial, membrii Reuniunii fiind în majoritate mobilizați, activitatea acesteia a stagnat.

În întreaga perioadă de la înființare și până la începerea războiului, în 1914, **Reuniunea meseriașilor români din Turda** a urmărit pregătirea profesională, practică și teoretică a românilor care doreau să învețe o meserie. Tot prin strădaniile Reuniunii au fost trimiși în străinătate doi tâmplari din Turda pentru a învăța tâmplăria artistică¹⁰.

Pentru a face cunoscută activitatea profesională a ucenicilor și meseriașilor români din oraș, în anul 1909, Reuniunea a organizat la Turda o expoziție cu cele mai reușite realizări ale acestora¹¹.

În paralel cu activitatea profesională, în cadrul Reuniunii s-a desfășurat și un important program cultural-educativ și național-patriotic. Se organizau șezători, programe artistice, reprezentații teatrale și concerte¹². Dr. Augustin Rațiu spunea că "prin aceste manifestări culturale s-a menținut și cultivat sentimentul național în rândul meseriașilor români sporindu-le cunoștințele și ținându-i aproape de biserica și

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Tribuna noastră*, 14 aprilie 1935; *Idem*, 16 februarie 1936, p. 2; Ioan Mezei, *Monografia Familiei Rațiu de Nagylak – Noslac și a familiilor înrudite cu ea*, mss., 1983-1988, Turda, p. 117-118.

⁸ *Tribuna noastră*, 16 februarie 1936, p. 2.

⁹ *Tribuna noastră*, 10 februarie 1936, p. 2.

¹⁰ *Idem*, 14 aprilie 1935, p. 4.

¹¹ N. Cordoș, *Reuniunile sau asociațiile de învățăcei, sodali și meseriași din Transilvania*, în *Apulum*, XXXIII, 1996, p. 121.

¹² *Turda*, 26 august 1922, p. 3.

legea românească. Preoții și intelectualii români de la orașe s-au întrecut în activități menite a menține trează conștiința națională în rândul membrilor acestei Reuniuni”¹³.

Toți președinții și doi dintre secretarii **Reuniunii meseriașilor români din Turda** au fost delegați oficiali la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din partea Cercului electoral Turda. S-au remarcat în mod deosebit dr. Valer Moldovan și dr. Augustin Rațiu care au avut o importantă contribuție la pregătirea adunării. Dr. Augustin Rațiu a fost numit de către Amos Frâncu comisar al orașului Turda și al plaselor Turda, Iara și Trascău cu misiunea de a organiza consilii și gărzi naționale¹⁴.

După 1 Decembrie 1918, în cadrul României Mari, în orașul Turda, sarcina de a organiza meseriașii români întorși la vatră i-a revenit lui Augustin Rațiu care a redactat noile statute aprobate în adunarea generală din 20 martie 1920. Președinte al Reuniunii a fost ales dr. Augustin Rațiu iar secretar prof. Teodor Murășan¹⁵. Aceste statute au fost aprobate de Ministerul de interne prin adresa nr. 3336/8086 din 12 aug. 1920, apoi **Reuniunea** a fost înregistrată la Tribunalul Turda sub nr. 2134/1924 ca persoană juridică¹⁶. Scopul Reuniunii a fost expus în articolul 3 din capitolul I al Statutului **Reuniunii Meseriașilor Români din Turda**¹⁷.

Aprovizionarea cu alimente, articole de primă necesitate;

Procurarea creditului și a materiilor prime necesare membrilor Reuniunii;

Procurarea și prelucrarea oricărui material industrial și comercial;

Valorificarea materiilor prelucrate, înființând magazine, ateliere, prăvălii trebuincioase pentru dezvoltarea industriei și a comerțului român în Turda;

A promova spiritul de cruțare, fructificând și plasând sigur economiile membrilor săi;

A sădi și întări între membrii, prin educație cooperatistă spiritul de solidaritate și prevedere;

În fine a dezvolta și promova orice întreprindere industrială și de bancă;...

Art. 4 – Durata societății este nelimitată;

Art. 5 – Numărul membrilor din care se compune societatea va fi nelimitat.

Pot fi membrii ai societății toți locuitorii din Turda și comunele vecine fără deosebire de sex și profesie [care dispun independent de averea lor].

Crezul constant al președintelui, dr. Augustin Rațiu, a fost ca **Reuniunea** să lupte solidar și disciplinat pentru sporirea și întărirea clasei de mijloc românești. În acest sens el afirma: “dacă opinca românească este talpa țării, industria este talpa orașelor. Dați cu mic cu mare ca opinca românească să intre în industria orașului Turda”¹⁸. Augustin Rațiu arăta că sunt 187 de băieți români care doresc să urmeze o școală profesională și a cerut ca această școală să fie făcută de stat, iar prin colectă publică să se contribuie la ridicarea unui cămin de ucenici¹⁹.

Reuniunea meseriașilor turdeni a înființat căminul de ucenici, prevăzut și în statutele Reuniunii, cu scopul: “de a întreține o atmosferă familiară în timpul uceniciei, gratis sau la un preț foarte mic, tinerilor cu patru clase primare absolvite și

¹³ *Tribuna noastră*, Cluj, 26 iunie 1936, p. 3.

¹⁴ D. Comșa, E. Glodariu, M. M. Jude, *Clujenii și Marea Unire*, Bibliotheca Musei Napocensis, XVII, Cluj-Mapoca, 1998, p. 73-75.

¹⁵ *Turda*, 29 februarie 1936, p. 1.

¹⁶ *Tribuna noastră*, 23 februarie 1936, p. 2.

¹⁷ *Statutul Reuniunii Meseriașilor Români din Turda*, jud. Turda-Arieș, MNIT, fond I. Rațiu, nr. inv. C4603, p. 2.

¹⁸ *Turda*, 26 august 1922, p. 3.

¹⁹ *Ibidem*.

de a se îngriji de trebuințele lor sufletești și trupești pentru a deveni buni patrioți, harnici și bine pregătiți în meseria lor”²⁰.

Pentru ca **Reuniunea** să poată susține financiar acest cămin s-a folosit de următoarele mijloace: contribuția **Reuniunii** care se va stabili prin adunare generală; o parte din veniturile cooperativei “Progresul”, înființată de **Reuniune**; prin contribuția membrilor fondatori, de cel puțin 1000 lei, a membrilor pe viață de 2000 lei, a membrilor permanenți care contribuie anual cu 15 000 lei; prin donații sau contribuția și subvenția statului precum și din donațiile cu ocazia diferitelor acțiuni culturale ale **Reuniunii**²¹.

În urma insistențelor lui Augustin Rațiu la prefectura orașului s-au obținut vechile grajduri de cai de lux ale prefectilor maghiari, prin închirierea lor pe o perioadă de 30 de ani, trecându-se apoi la adunarea de fonduri și transformarea lor în cămin de ucenici²².

Căminul de ucenici a fost inaugurat în 8 februarie 1923, avându-l ca director pe Pamfil Giurgiu, iar ca președinte pe Augustin Rațiu,²³ care arăta că **Reuniunea** meseriașilor români din Turda, Școala de arte și meserii și Căminul de ucenici aveau menirea de a pregăti muncitori instruiți și meseriași destoinici pentru a cuceri și româniza industria orașului Turda²⁴.

Tot prin strădania președintelui **Reuniunii** a luat ființă în orașul Turda Casina **Reuniunii** Meseriașilor Români, inaugurată în ianuarie 1924 și sfințită de către protopopii Nicolae P. Rațiu, preot unit și Iovian Mureșan, preot ortodox²⁵. Casina avea statute aprobate și un club sportiv, fiind locul de desfășurare a multor acțiuni culturale ale membrilor **Reuniunii**. În cadrul programelor prezentate aici, care aveau ca obiectiv și strângerea de fonduri pentru susținerea materială a **Reuniunii**, predominau recitalurile de poezie și reprezentațiile teatrale din dramaturgia românească precum și folclorul autentic²⁶.

În anul 1926 a luat ființă în cadrul **Reuniunii** o secție culturală care trebuia “să se manifeste în toate ramurile culturale și să interpreteze autori români valoroși”²⁷.

Pentru consolidarea economică a meseriașilor turdeni, Augustin Rațiu a înființat cooperativa română “Progresul”. **Reuniunea** era sprijinită financiar și de către banca “Arieșana”, pînă la fuzionarea acesteia cu Banca Centrală²⁸.

Din 1920 pînă în 1931 **Reuniunea** și-a clădit un local propriu constând dintr-o sală festivă, o sală de mese, sală de lectură cu două biliarde, pian și popicărie și apoi cu ajutorul statului un local pentru Căminul de ucenici compus din trei dormitoare, infirmerie, birou și locuințe pentru directori și servitori²⁹.

Pe lângă preocuparea de a constitui baza materială a **Reuniunii**, președintele acesteia, dr. Augustin Rațiu, a acordat o importanță deosebită activităților cultural-educative în ideea de a ridica nivelul cultural al tinerilor meseriași. Astfel, au fost organizate o serie de șezători culturale, spectacole de teatru și corale urmate de dans,

²⁰ Turda, 2 septembrie 1923, p. 2.

²¹ Idem, 26 noiembrie 1922, p. 1.

²² Ioan Mezei, *op. cit.*, p. 171.

²³ Turda, 2 septembrie 1923, p. 2.

²⁴ Idem, 26 aprilie 1926, p. 1.

²⁵ Turda, 26 ianuarie 1924, p. 2.

²⁶ Idem, 25 aprilie 1926, p. 1.

²⁷ Arieșul, 25 iulie 1926, p. 2.

²⁸ Turda, 14 aprilie 1935, p. 2.

²⁹ Tribuna noastră, 14 aprilie 1935, p. 1.

care pe lângă latura cultural-educativă constituiau și mijloace de adunare de fonduri pentru susținerea **Reuniunii**. Aceste acțiuni se bucurau de colaborarea tuturor organizațiilor culturale din oraș: Cercul intelectualilor români din Turda³⁰; Ateneul român³¹; Societatea corală română din Turda³²; Reuniunea corală "Sfânta Maria" a bisericii române unite³³; Societatea tinerimii intelectuale din Turda³⁴; Societatea femeilor ortodoxe din Turda³⁵ precum și de sprijinul cultural al "Astrei", președintele dr. Augustin Rațiu, membru marcant al "Asociațiunii" asigurând legătura culturală dintre cele două organizații³⁶.

Intelectualii turdeni au susținut prelegeri în cadrul ședințelor **Reuniunii**, prezentând tematici diverse: istorice, de legislație, limbă și literatură română³⁷ precum și diverse teme cu scopul de a prezenta soluții practice pentru dezvoltarea economică: "Drepturile meseriașilor în trecut și prezent"; "Noțiuni de rezistență a materialelor", "Legislația muncii"; "Intervenționismul de stat ca concepție economică"³⁸. Aceste prelegeri s-au bucurat de un real interes din partea Reuniunii, fiind programate în fiecare duminică, prilej cu care președintele, dr. Augustin Rațiu, făcea și o amplă trecere în revistă a evenimentelor interne petrecute între cele două acțiuni³⁹.

Cu ocazia serbărilor cultural-naționale care au avut loc la Turda în 14-15 septembrie 1929 prilejuite de dezvelirea statuii marelui memorandist, dr. Ioan Rațiu, **Reuniunea meseriașilor români din Turda** a hotărât să participe activ, prezentând în cadrul programului artistic jocurile populare "Bătuta" și "Călușarul", expunându-și și lucrările în cadrul unei expoziții agricole-industriale organizate în oraș⁴⁰.

Reuniunea meseriașilor români din Turda, prezență activă culturală și națională pentru românizarea orașului a cunoscut o evidentă înviorare a activității prin reorganizarea sa, în anul 1933. În adunarea de reorganizare, meseriașii au ales în unanimitate în funcția de secretar și totodată director pe profesorul I. Iasinsky, om cu o reputație strălucită și cu o bogată activitate în cadrul societăților de binefacere și culturale din oraș⁴¹.

Cu ocazia acestei adunări, în darea de seamă s-a făcut analiza activității **Reuniunii** care întreținea Căminul de ucenici (cu un număr de 60 ucenici) și care avea o bibliotecă de 780 volume⁴².

În cadrul, **Reuniunii** a fost organizată conform statutului, o secție culturală a tineretului meseriaș de ambele sexe sub îndrumarea profesorului I. Iasinsky⁴³, care a

³⁰ *Arieșul*, 27 mai 1928, p. 2; *Idem*, 31 iunie 1928, p. 2; *Idem*, 24 iunie 1928, p. 2.

³¹ *Turda*, 20 aprilie 1935, p. 1; *Idem*, 27 aprilie 1935, p. 1.

³² *Arieșul*, 22 ianuarie 1928, p. 2; *Idem*, 5 februarie 1928, p. 1.

³³ *Idem*, 19 august 1934, p. 2.

³⁴ *Idem*, 1 februarie 1931, p. 2.

³⁵ *Idem*, 8 aprilie 1933, p. 1.

³⁶ *Turda*, 26 ianuarie 1924, p. 2; *Idem*, 9 februarie 1924, p. 2; *Idem*, 16 februarie 1924, p. 1; *Idem*, 23 februarie 1924, p. 2.

³⁷ *Arieșul*, 15 noiembrie 1933, p. 4; *Idem*, 7 aprilie 1934, p. 2-3.

³⁸ *Tribuna noastră*, 28 aprilie 1935, p. 3;

³⁹ *Turda*, 26 ianuarie 1924, p. 1; *Idem*, 9 februarie 1924, p. 2; *Idem*, 26 februarie 1924; *Idem*, 1 martie 1924, p. 2; *Idem*, 8 martie 1924, p. 1; *Arieșul*, 7 octombrie 1933, p. 2; *Idem*, 15 noiembrie 1933, p. 1; *Idem*, 25 decembrie 1933, p. 3.

⁴⁰ *Arieșul*, 21 iulie 1929, p. 2; Horațiu Groza, *Despre dezvelirea statuii doctorului Ioan Rațiu din Turda*, în *ActaMN*, 34, II, Istorie, 1997, p. 396-405, 1998.

⁴¹ *Arieșul*, 7 octombrie 1922, p. 2.

⁴² *Tribuna noastră*, 13 ianuarie 1935, p. 3.

⁴³ *Arieșul*, 7 octombrie 1933, p. 2.

organizat coruri și trupe de teatru în rândurile meseriașilor români, sezători culturale precum și un ciclu de conferințe care aveau loc în fiecare duminică în localul Casinei meseriașilor români susținute de intelectualii turdenii: prof. P. Suciuc, prof. Teodor Murășan, prof. George Mărie, preot Vasile Cerghizan, dr. Sebastian Repede etc.⁴⁴

Meseriașii turdeni instruiți de profesorul Iasinsky au susținut programe artistice și în alte orașe ardelene. Un astfel de program a fost prezentat cu ocazia vizitei meseriașilor din Cluj, în 23 iulie 1933, la Turda, apoi cu ocazia vizitei revanșă la Cluj, în noiembrie 1933, când meseriașii turdeni au susținut un concert de gală în sala mare a Camerei de comerț din Cluj⁴⁵. Alte manifestări culturale ale turdenilor au fost prilejuate de concursul susținut la Tîrgu-Mureș cu ocazia Congresului general al Reuniunilor meseriașilor din Ardeal și a serbărilor de la Alba Iulia din ziua de Rusalii (26 aprilie 1935) unde au fost prezentate piese de teatru și programe corale din repertoriul național⁴⁶.

Crearea Centralei Reuniunilor Meseriașilor, Comercianților și Industriașilor Români din Transilvania și Banat în urma Congresului de la Tîrgu-Mureș, din 20 mai 1934⁴⁷, a contribuit la unificarea și consolidarea activității Reuniunilor de meseriași din orașele transilvănene. Acest organism central, cu sediul la Cluj, avându-l ca președinte pe dr. Augustin Rațiu și ca organ de presă ziarul *Tribuna noastră*, care a apărut la Cluj între 1934-1940, a militat pentru drepturile meseriașilor români pe plan economic și juridic, coordonând activitatea Reuniunilor locale, a organizat acțiuni comune și a contribuit la solidaritatea meseriașilor români.

Și după crearea acestui organism central, **Reuniunea meseriașilor români din Turda** și-a continuat propriile acțiuni economice, culturale, filantropice, expoziționale.

Adunarea generală a **Reuniunii meseriașilor români din Turda**, din 31 martie 1935, a hotărât în unanimitate afilierea la Centrala Reuniunii Meseriașilor, Comercianților și Industriașilor Români din Transilvania și Banat cu sediul la Cluj. În aceeași adunare la propunerea lui Luca Catarig, care amintea că dr. Augustin Rațiu este președintele acestei organizații din 10 ianuarie 1910, împlinind deci un sfert de veac de muncă în slujba consolidării păturii de meseriași români din acest oraș, să fie ales președinte al acesteia pe viață. Vicepreședinți au fost aleși Alexandru Chișu, Simion Feurdean; secretari Iacob Stan și Iulian Cosma iar casieri Ioan Chișu și Mihai Felezău⁴⁸.

În ianuarie 1936, Centrala a publicat proiectul de statut tip pentru a fi examinat și completat de către toate organizațiile membre. Acest statut tip a fost votat în adunarea din martie 1936, constituind un mod de îndrumare pentru toate Reuniunile "actuale și viitoare membre ale Centralei"⁴⁹.

Reuniunea meseriașilor români din Turda s-a reorganizat în 1936 sub denumirea de Reuniunea Meseriașilor, Comercianților și Muncitorilor Români din Turda, jud. Turda⁵⁰. Membrii Reuniunii erau maiștri patroni, comercianți patroni, liber profesioniști și funcționari publici, muncitori de "limbă și lege românească" cu

⁴⁴ *Arieșul*, 7 aprilie 1934, p. 2; *Tribuna noastră*, 28 aprilie 1935, p. 1

⁴⁵ *Arieșul*, 7 aprilie 1934, p. 3; *Tribuna noastră*, 28 aprilie 1935, p. 1

⁴⁶ *Tribuna noastră*, 28 aprilie 1935, p. 1-2.

⁴⁷ *Idem*, 1 iulie 1934, p. 1

⁴⁸ *Idem*, 14 aprilie 1935, p. 2

⁴⁹ *Idem*, 1 martie 1936, p. 2

⁵⁰ *Statutele Reuniunii Meseriașilor, Comercianților și Muncitorilor Români din Turda*, jud. Turda, MNIT, fond I. Rațiu, nr. inv. C 4622

excepția muncitorilor cu ziua și a salariaților care nu au făcut ucenicia pentru nici o meserie sau comerț⁵¹.

Meseriașii români din Turda, ajutați și pregătiți în cadrul Reuniunii au deschis în martie 1936 cu ajutorul Camerei de Muncă, în Sala de ședințe a primăriei o expoziție a ucenicilor. Au participat 81 de ucenici români cu peste 260 obiecte din diferite branșe: sticlărie, fierărie, pantofărie, croitorie, olărit etc.⁵²

Prefectul județului, Ion Modrigan a elogiat această inițiativă arătând că “țara noastră ca să fie tare și să-și creieze o bază cât mai solidă are nevoie de crearea unei binemeritate clase de mijloc românești fără de care negoțul și meseria nu vor putea fi scoase din mâinile străinilor și orașele nu vor putea fi românizate”⁵³.

În întreaga perioadă de existență, **Reuniunea meseriașilor români din Turda** a fost sprijinită permanent de elita intelectualității locale, care, indiferent de culoarea politică sau confesională, s-a implicat în crearea și educarea unei categorii de meseriași români capabili să pună în timp bazele viitoarei burghezii românești, contribuind și în acest fel la românizarea orașului. Eforturile au fost intense și permanente, materiale și intelectuale, greutățile multiple, însă țelul final, de propășire națională, le-a motivat, iar rezultatul, crearea unei păтури de meseriași români în orașul Turda le-a fost mulțumirea.

DANIELA COMȘA - MARIA MAGDALENA JUDE

THE REUNION OF THE ROUMANIAN HANDICRAFTSMEN FROM TURDA
IN THE SERVICE OF THE NATIONAL IDEAL
(Abstract)

The reunions' organization of the roumanian handicraftsmen in Transilvania after the Great Union in the Decembrie 1918 contributed to the promotion and developing of the handicrafts between roumanien people and the creation of the roumanian bourgeois in the towns.

The roumanian handicraftsmen' reunion from Turda created in 1883 by dr. Ioan Rațiu and recreated after the first of December 1918 dy dr. Augustin Rațiu contributed throught his activity to the creation of a category of roumanian handicraftsmen in Turda.

⁵¹ *Turda*, 29 februarie 1936, p. 2

⁵² *Turda*, 7 martie 1936, p. 1; *Tribuna noastră*, 8 martie 1936, p. 3

⁵³ *Tribuna noastră*, 8 martie 1936, p. 3.